

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pólí. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrť leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrť leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 29. maja 1878.

Obseg: Skušnje o trojnem krompirji in nekaj v obče o krompirji. — Še nekaj o uravnavi gruntnega davka. (Konec). — Kako gosenice lahko pomoriti na drevji. — Odgovor na vprašanje. — Nedeljski kurs v sadje- in vinorejski šoli na Slapu. — Ali so kamnitni tabernakeljni dobri ali ne. — Mnogovrstne novice. — Podobe iz državnega zbora na Dunaji. — Z globočine morjá. (Dal.) — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Skušnje o trojnem krompirji in nekaj v obče o krompirji.

Glas iz barjá. *)

V „Novicah“ sem nedavno čital opazko, da smo kmetovalci prenemarni o naznanovanji svojih skušinj.

Pripoznavati se mora, da je ta graja zaslužena, kajti dopisi, ki izvirajo iz rok tacih domačinov, ki se teoretično in praktično s kmetijstvom pečajo, so res, skoro bi rekel, bele vrane, čeravno se tudi to prezreti ne sme, da po plugu otrpla roka ne prime, če tudi zna, rada za peró.

Na drugi strani nam bodo pa tudi resnicoljubne „Novice“ pritrdile, da pisatelji v različnih kmetijskih časnikih večkrat le za eni ali drugi sad reklamo delajo ali zato, da bi temu ali unemu trgovcu naklonili kupcev, ali pa zato, da bi svet jih častil za dobrotnike ljudstva, katero so seznanili s tem ali unim sadom. Naj iz poslednjega ozira omenim tisto sojo-fažolico (Sojabobne), ki je nedavno po vseh časnikih romala s tako slavo, da bi človek, ki te fažolice ne pozna, mislil, da v prihodnje bodo ljudje in živina izveličani, ki bodo pridelovali ta drobiž. In vendar stavim eno na sto, da v 3 letih ne bode nihče besedice več znil o soji.

Zato se morajo pesnetki iz tujih časnikov na zlato vago devati, predno moremo to ali uno domačiji priporočati.

Jaz sem se že večkrat namenil, poročati kaj, kako pri nas barjé (močvirje) obdelujemo, al vedno mi je ta ali uni branil rekoč, če davkar izvé, da močvirec kaj pridelal, precej bo zahteval celo kopico fronkov več, precej pride deset komisij, ki bodo vcenile vse mlake za rodoviten svet. Danes pa sem si vendar nasproti onim ugovorom korajžo vzel in prijel za peró, misleč si, da tudi davkar ima svojo postavo, po kateri mora delati; če pa tù in tam katerega preveč pritisne, prime naj se sam sebe za nos, zakaj da ni o pravem času ugovarjal, — zakaj k volitvi ni prišel, da bi bil volil spretnega zastopnika, ki pozna domača tla in domača bremena, komur so poti znane, po katerih se dá marsikaj zljajšati in na boljše korist zasukatí. Preveč žalostnih skušinj imam o volitvah, a za zdaj jih raji

zamolčim, da se moj spis preveč od mojega pravega namena ne oddali. Zato pričnem danes s poročilom o pridelovanji krompirja na našem močvirji.

Lansko leto sem dobil iz vrta kmetijske družbe trojni krompir: zgodnjega rudečega in belega rožnika in pa Holštajнца.

Njivo pripravim za vse enako in vsadim ga koncem aprila vsake sorte 50 kilogramov. Sadil sem deloma celega, deloma v krepkih koscih koncem aprila (malega travna), ker pozno v majniku sajenega se rada pri nas rija loti in tudi nikoli popolnoma ne dozori. Sadim ga pod matiko v vrste po 3 čevlje saksebi v 4 do 5 palcev globoke jamice, ali ga pa pometavam v vsako drugo brazdo za korak narazen. Med krompir in na tiste kraje, kjer krompirja ven ni bilo, posadim fižola, toda tako, da ima motika vedno prostora za okopavanje in osipavanje krompirja. Tako sajeni fižol obilo obrodí in razvitku krompirja prav nič ne škoduje.

Okopavam ga 3- do 4krat zato, ker tem bolje raste, čem bolj pridno se čedi. Okopavanje ne koristi le zato, da se plevel vniči, ampak okopavanje primore tudi, da more zrak do zemlje, kjer si korenine iščejo živeža. Varovati se je le, da preklico rastline ne vdariš z motiko, ki bi korenine načela. Predno krompir začne cvesti, ga ospem; odslej pa hoče imeti mir, da zori.

Krompirju, ki ima nagon, preveč semena (jabelčkov) delati, postrizem cvet, kajti to razvitju krompirja jako koristi.

Rudeči rožnik je do velicega šmarna dozorel, beli rožnik malo pozneje, Holštajnc pa še le koncem septembra.

Posebno hvaliti moram rudečega, kajti pridelal sem ga 2000 kil prav zdravega in debelega, ki se je tudi čez zimo v kleti zdrav ohranil in je posebno okusen. Rad pritrjujem tedaj hvali, ki sem jo po Štajarskih skušnjah v 17. listu „Novic“ bral.

Beli rožnik in Holštajnc sta se v pridelku kakor domači obnesla, zrastle ga je iz 50 kil 800, ki je tudi čez zimo zdrav ostal.

Letos sem samo omenjene sorte krompirja vsadil in pa plavega Hrvata, ki se na našem svetu dobro obnaša.

Njivo krompirju odločeno preorjem že v jeseni, požgem jo in zopet globoko preorjem. Spomladi od mraza ne razpadle brazde z ojstrimi motikami sesekam in dobro z brano prevlečem, če se plevel kaže, tudi dvakrat, in požgem, če tega v jeseni nisem mogel storiti. Na to njivo dobro s starim gnojem pognojim in na-

*) Močvirje ali mah imenujejo Ižanci naši barjé.

vadno preorjem, če sadim krompir pod motiko; če pa ga sadim pod brazdo, treba je, pred gnojenjem njivo lepo spahnuti in krompir pod plitvo brazdo položiti. Krompir globoko vsajen, posebno, kakor je stara navada, na nerazrahljano zemljo, to je, na dilo, slaboten prepozno ven pride in nima v rastu nobenega vspeha.

Krajša pot je, če se v jeseni na požgani svet gnojá napelje in koj podorje, potem spomladi pod motiko lahko precej sadimo.

Vselej pa gledam na to, da krompirja na frišni gnoj nikoli ne sadim. Izraste sicer na tacem gnoji debel krompir, al bolezní je zeló podvržen in je neokusen (žajfast).

Seme spremenjujem vsaj vsako drugo leto s trdinskim; močvirski krompir pa na trdinski zemlji dobro raste.

Izkopani krompir koj v klet devati, je škodljivo, kajti na kupu se vname in segnjije; pustim ga zato najmanj 14 dni v skednji s slamo pokritega na 2 čevlja visocem kupu ležati, da življenje izgubi in ovne, potem ga še le v klet spravim.

Opomniti moram še to, da spomladansko požiganje mahú krompirju kakor družim rastlinam posebno ugaja; če je le mogoče, požigam še po vsajenem, a paziti je treba, da njiva ni pregloboko vsušena, da ogenj do krompirja ne zaide.

Da pa krompirju požiganje mahú tako hasne, ni se čuditi, če pomislimo, da ta rastlina kalija za rast zeló potrebuje. Ogenj ne dela po pepelu samo gnojja, temuč on pokončuje tudi plevel in mrčese, ki se na nepožgani njivi silno pomnožujejo, da, če še tako dobro pognojena in vdzelana, ne obrodi skoraj nič.

V Lipah maja meseca.

M. Peruzzi.

Se kaj o uravnavi gruntnega davka.

(Konec.)

Po nasvetu c. kr. finančnega ministerstva se ima §. 34. postave od 14. maja 1869. leta predrugačiti tako, da bi v prihodnje okrajni poročevalci sami posamezna zemljišča vcenjevali, in k temu opravilu le kot zaupne može povabili dotičnega župana ali pa dva druga zaupna možá, potem zastopniki samostalnih velikih posestev in pa take posestnike, ki skupnega davka v soseski najmanj šesti del na leto plačujejo; poleg tega imajo okrajne cenitvene komisije izvršeno vcenitev pregledati, in če najdejo kake pomanjkljivosti ali če imajo kak pomislek, to popraviti, kar se jim prav ne zdi, a to vse brez kakega pregleda dotičnega zemljišča.

Vladno poročilo priporoča odpravo vcenilcev nekoliko gledé na varčnost, potem pa da se doseže enakomerna vcnitev; povdarja pa tudi to, da, ker se bode omenjeno opravilo vpričo zaupnih mož iz soseske doglalo in ker bodo vcnitev tudi okrajne cenitvene komisije v smislu postave pregledovale, je s tem namen postave z ozirom na samolastno vcnitev davkoplačevalcev v načelu (principu) tudi vprihodnje varovan. Al kaj tacega verjeti morejo le ljudjé, kateri nimajo nikakega pojma o tej stvari, ali pa taki, ko se dosedaj za to reč čisto nič brigali niso.

Če se pa to, kar ministrovo poročilo trdi, ogleda iz stališča vednosti in praktične strani, se reč vse drugače pokaže. Načelo samolastne vcnitve je le takrat varovano, če se vcnitev neposredno izvršuje od oseb, ki so jih davkoplačevalci sami izvolili, in to veljá še za ta slučaj, če tudi le en sam tak reprezentant davkoplačevalce zastopa. Nasproti pa neha samolastna vcnitev v onem trenutku, ko vladni poročevalec sam vcnitev začne. Vlada je zmirom trdila, da ji je na pravi

vcenitvi veliko ležeče, tedaj ne bi smela samolastne vcnitve na stran pèhāti.

Zaupni možje ne morejo cenilcev nikakor nadomestovati, tedaj po njih tudi načelo samolastne vcnitve ne more biti varovano, ker jim vmešavanja v vcnitev ne dovoljuje ne stara postava, pa tudi novi §. 34 ne. Zaupni možje, kateri so dosedaj k vcnitvi dohajali, so pojasnovali le take reči, katere krajne razmere zadevajo. Oni pa tudi niso v stanu razsojevati, ali je to in uno prav, pa tudi kakega vpliva do vcnitve ne morejo imeti zato, ker njih vednost o prevdarku dobrote zemljišč ne presega meje njih občine; po takem oni tudi niso v stanu prevdariti, v kateri dobrotni razred se imajo posamesna zemljišča gledé na vrstilno tarifo v njihovi občini vvrstiti, vsaj po celem cenitvenem okraji raztreseni izgledki niso jim znani. Če bi bil, na priliko, izgledek 3. dobrotnega razreda v njih občini postavljen, takrat bi utegnili priznati, katera zemljišča njihove občine so taka, da se morejo v tretji razred vvrstiti. Za zemljišča drugih dobrotnih razredov, za katera so izgledki drugod postavljeni, pa niso v stanu dobrotnega razreda določiti.

Kako po tem takem morejo zaupni možje načelo samolastne vcnitve zastopati?!

Večkrat bilo bi stališče vladnega poročevalca proti zaupnim možem veliko težavnejše, kakor je sedaj, ker bi ti možje delali le na to, da se v njih soseski vse prav nizko vveni; dosedaj je imel on vendar iz vrste poljedelcev izvoljene cenilce pri sebi, kateri vživajo nekako zaupanje pri ljudstvu, vladni poročevalec sam bo pa to zaupanje težko vžival.

Načelo samolastne vcnitve se pa tudi s tem varovalo ne bode, ako okrajna cenitvena komisija pri kancelijski mizi izid vcnitve odobri ali popravi brez ogleda zemljišč na dotičnem mestu.

Vcnitev se ima po postavi z obhodom od parcele do parcele izvrševati, vsaka parcela namreč se ima v tisti dobrotni razred vvrstiti, kateremu po svojem prihodku pripada. Vsakdo pa vé, da so posamezna zemljišča v dobroti včasih zeló različna, če tudi se kos družega kosa dotika.

Kako pa hoče okrajna cenitvena komisija pri zeleni mizi v kanceliji po predloženi mapi, na kateri je vse lepo ravno, presoditi, ali je, na priliko, ta ali una parcela v 3. dobrotni razred prav vrstena ali ne, če nima nobenega poroštva za pravično vcnitev! To poroštvo pa morejo okrajni cenitveni komisiji dajati le izvoljeni cenilci na podlagi svojega sodelovanja pri vcnitvi. Vladni poročevalec sam ne more biti za to porok, ker si ne more lastnosti nezmotljivosti prištevati. Naravnost smemo reči, da se nobena okrajna cenitvena komisija, če je vestna in poštena, ne bo našla, katera bi cenitvene operate brez poroštva vsaj enega svojih izvoljenih cenilcev odobrila, oziroma za prave spoznala.

Stroškov se dá prihraniti, vendar pa načelo samolastne vcnitve varovati, če se §. 34. postave od 24. maja 1869. leta tako spremeni, da se vcnitev po vladnem poročevalcu vpričo enega od ljudstva izvoljenega cenilca izvrši. Za družega izvoljenega cenilca znašajo stroški na leto, ki se morejo prihraniti, 250.000 gld.

Nameravano popolno odpravljenje izvoljenih cenilcev od vcnitve izbudilo bode pri davkoplačevalcih veliko nevoljo, in na to naj gospodje obeh zbornic bodo pozorni; vsaj je to gotovo tudi njih dolžnost.

V očigled tem naredbam imajo davkoplačevalci brez dvombe pa pravico po svojih poslancih od vlade zahtevati, da ona vendar tudi pri drugih izdatkih varčno ravná; tako, na priliko, je leta 1875. od skupnih stroškov za uravnavo gruntnega davka se potrosilo: za redne plače 392.502 gld., za mesečne plače 12.322 gld.,